

љања. Тим начелним мишљењем долази до потврде принцип који споља може изгледати као начело поступка, али својом садржином тај принцип досеже много даље и учвршћује социјалистичку законитост. Право грађана на тужбу у овом случају потврђује принцип да сваком праву као субјективном овлашћењу мора да припада и право на тужбу ради остваривања тог права.

Миленко Јовановић

ОКО КРИВИЧНОГ ДЕЛА НЕСАВЕСНОГ ПОСЛОВАЊА У ПРИВРЕДИ

У првој свесци прве књиге Збирке судских одлука за 1956, објављена је и следећа пресуда која даје повода за расправљање извесних питања око примене члана 213 Кривичног законика:

„Радник који обавља занатске послове у другом предузећу и притом причини извесну штету својим немарним радом не може бити кривично одговоран за дело несавесног рада у привреди.

„Срески суд огласио је кривим окривљеног због тога што се 21 маја 1954 чистећи просторије предузећа подео на лавабоса намером да провери услед чега је настао застој у казачету од клозета. Због тежине оптуженог дошло је до одваљивања и разбијања лавабоса, па га је суд, налазећи у оваквој радњи кривично дело несавесног пословања у привреди из чл. 213, ст. 1, КЗ, осудио на казну затвора у трајању од месеца дана условно за годину дана.

„Против првостепене пресуде уложио је жалбу окривљени, али је окружни суд ову као неосновану одбио, а првостепену пресуду у целости потврдио.

„Савезни јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости против обе пресуде и предложио да се преиначе тако што ће се окривљени ослободити од оптужбе за напред описано дело.

„Савезни врховни суд уважио је овај захтев из следећих разлога:

„На напред описано чињенично стање првостепени суд је неправилно применио закон на штету оптуженог. Погрешно је схватање првостепеног суда да у радњи оптуженог стоји кривично дело несавесног пословања у привреди из чл. 213 КЗ. За постојање овог кривичног дела потребно је да то чини одговорно лице у државном предузећу, задрузи или установи, да очигледно алкаво послује иако зна да услед таквог пословања може наступити штета. Оптужени је радник једног предузећа који је дошао у друго предузеће да обави извештајни посао на водоводној инсталацији и ништа друго. За њега се не може рећи да је до те мере алкаво пословао да је био свестан да услед таквог пословања може наступити штета, а још мање се може рећи да његова радња има везе са народном привредом како то прописује чл. 213, ст. 1, КЗ. Због тога овај суд налази да у конкретном случају у радњи оптуженог нема кривичног дела, чега ради га је преиначењем првостепене и другостепене пресуде ослободио оптужбе”.

(Пресуда Савезног врховног суда, Кж 44/56 од 11 априла 1956, *Збирка судских одлука*, књ. I, св. 1, бр. 45, стр. 78—79, Београд, 1956.)

Савезни врховни суд је несумњиво оправдано укинуо обе одлуке нижих судова и оптуженог ослободио оптужбе јер у његовој радњи нема кривичног дела — чл. 329, т. 1, Закона о кривичном поступку. Међутим образложење ове пресуде, онако како је изнето у *Збирци одлука* (а нарочито у насловној формулацији) пружа повода за дискусију. Наведени су ови разлози: (1) да је реч о раднику једног предузећа који је дошао да обави извешан посао у другом предузећу; (2) да се не може тврдити да постоји умишљај, и (3) да се не може рећи да његова радња има везе са народном привредом. Изгледа нам да су овде пренебрегнути главни разлози непостојања кривичног дела а од наведених два су само узгредне последице правих разлога.

Кривично дело несавесног пословања у привреди постављено је као прво и више-мање опште дело у групи кривичних дела против народне привреде. Иако ово нису дела којима би се нападале саме основе социјалистичке економије, то су ипак преступи којима се угрожава правилан рад неког привредног предузећа, или се ремете извесни привредни односи, или се кочи развој неке привредне гране. Њихов значај је, дакле, шири од дела којима се напада туђа имовина, па то важи и за ово дело из чл. 213 Кривичног законика. Зато је Савезни врховни суд умесно истакао да радња оптуженог нема везе са народном привредом. А то је једна од неспходних обележја радње за ово кривично дело. Међутим, није истакнут недостатак једног другог, битног обележја радње без кога не може бити дела несавесног пословања у привреди. То обележје састоји се у трајном карактеру учиниоачеве радње. Закон каже: „ко алкаво поступа или ко свесно пропушта да врши своју дужност“, а затим: „иако зна да услед таквог пословања...“ итд. Поступа, пропушта, пословање, све су то трајни облици глагола који располажу и тренутним облицима и законодавац се бесумње није случајно послужио трајним облицима. Сам тај избор речи јасно указује да је потребно да извршиоачева радња или нерадња траје извесно дужи време, односно да се понавља у више махова. За постојање дела не може бити довољан само један алкав поступак или само један свестан пропуст. У конкретном случају реч је о једном једином алкавом поступку. То је главни разлог што не може доћи у питање кривично дело из чл. 213 Кривичног законика. Радња извршена не одговара оној коју тај пропис захтева.

Што се тиче умишљаја за који се у пресуди Савезног врховног суда каже да га вероватно нема, њега је овде могло и бити — у односу на извршену радњу. Може се претпоставити да сваки радник који иоле зна свој занат мора бити свестан да се лавабо може сломити ако се на њега стане, дакле да може наступити штета. Али је ова свест управљена само на ову једну радњу, не на неко трајно поступање. Међутим, умишљај за дело из чл. 213 могао би

бити утврђен тек ако бисмо се налазили пред више поновљених сличних радњи. У овом случају пошто нема инкриминисане радње нема ни интереса да се испитује свест извршиочева.

Пресуда истиче да је радник обављао посао у другом предузећу а не у оном у коме је иначе запослен. Ова околност има значаја, али она уствари само указује да нема оног елемента трајности радње, односно нерадње. Њоме се само јаче истиче тренутни, изузетни вид учиниочева дела. Могло би се поставити питање да ли би чл. 213 био повређен од лица које би у другом а не свом предузећу радило хонорарно или повремено па притом, поступало алкаво? Одговор би зависио од тога да ли би такав извршилац у том другом предузећу могао да има својство одговорног лица. Јер ово својство извршиоца чини један од битних састојака бића овог кривичног дела, и тај је састојак, изгледа нам, такође занемарен у овој пресуди. Закон обележава извршиоца као „одговорно лице” у државном предузећу, задрузи, итд. Шта значи тај израз? То свакако није свако запослено лице у предузећу — јер би иначе законодавац употребио тај термин. То није ни службено лице — јер, с једне стране, не мора свако службено лице истовремено бити и одговорно лице, а с друге, има одговорних лица која не би спадала у службена лица. Др. Таховић каже (*Кривично право — посебни део*, Београд, 1953, стр. 279) да сем директора предузећа то могу бити и нека друга лица која су одговорна за извесну привредну делатност, што зависи од врсте предузећа, разгранатости послова, итд. То може напр. да буде руководилац неког погона, пословоћа, предрадник. Међутим, мислимо да то не би могао бити и обичан радник предузећа или нижи службеник. Пре свега, као што смо већ напоменули, закон би се у том случају послужио изразом запослено лице. Затим, такво тумачење не би било у духу овог прописа који говори о пословању у привреди, дакле о једној категорији активности посебној и вишој но што је обично обављање дужности од стране ма којег радника или службеника. Може и обичан радник и нижи службеник да алкаво поступа или пропушта да врши своју дужност, али он има над собом пословоћу или шефа који непосредно и стално надзирава његов рад; то је лице које тај рад уствари организује и које је за тај рад у своме сектору одговорно. Такав шеф који би сам алкаво поступао или који би свесно пропуштао грешке својих потчињених, тај би био одговорно лице по чл. 213 Кривичног законика — не његов радник или службеник. Према томе, случај о којем је реч у овој пресуди Савезног врховног суда не би потпао под чл. 213 Кривичног законика, не само зато што нема одговарајуће радње него и зато што нема одговарајућег извршиоца.

Др. В. М. Грол